

ODLUKA OMBUDSMANA

Predmet br. OMB-C-2022-02

**Po pritužbi Hašima Tačija, Kadrija Veseljija, Redžepa Seljimija i Jakupa Krasnićija
protiv Specijalizovanog tužilaštva Kosova i Specijalizovanih veća Kosova**

Datum podnošenja: 26. april 2022.

Datum usvajanja: 20. februar 2023.

JAVNO

Ombudsman Specijalizovanih veća Kosova (u daljem tekstu: ombudsman), dana 20. februara 2023,

razmatrajući gorenavedenu pritužbu, podnetu na osnovu člana 162(11) Ustava Kosova (u daljem tekstu: **Ustav**), člana 34(9) Zakona o Specijalizovanim većima i Specijalizovanom tužilaštvu (u daljem tekstu: **Zakon**) i pravila 28 i 29 Pravilnika o postupku i dokazima Specijalizovanih veća Kosova (u daljem tekstu: **Pravilnik**) o osnivanju Kancelarije ombudsmana, i u skladu sa Postupkom za rešavanje pritužbi pred Kancelarijom ombudsmana, koji je ombudsman usvojio 12. septembra 2018, po obavljenom ispitivanju donosi sledeću odluku:

I. POSTUPAK PRED OMBUDSMANOM

1. Pritužba je zavedena u Kancelariji ombudsmana 26. aprila 2022.
2. U skladu sa odredbama iz odeljka 14.3 Postupka za rešavanje pritužbi pred ombudsmanom, u cilju zaštite legitimnih interesa podnosioca pritužbe ili trećih lica, Kancelarija ombudsmana može u okviru rada na pritužbi i tokom istrage da tretira kao poverljive konkretne podatke u pritužbi, drugu dokumentaciju ili materijale koji su joj dostavljeni. Na upit ombudsmana, podnosioci pritužbe su potvrdili da se ne

protive tome da se njihov identitet obelodani, a ombudsman je zaključio da ne postoje opravdani razlozi da se bilo koji podaci dobijeni od podnosioca pritužbe tretiraju kao poverljivi.

II. ČINJENICE

3. Na osnovu razmotrene prepiske koju su priložili podnosioci pritužbe, činjenični osnov se može ukratko izneti na sledeći način:
4. Prvobitna optužnica protiv četvorice podnosioca pritužbe podignuta je 26. oktobra 2020. godine. Četvorica podnosioca pritužbe uhapšeni su i potom dovedeni u pritvorski objekat Specijalizovanih veća Kosova 4. i 5. novembra 2020.
5. Dana 26. aprila 2022, podnosioci su ombudsmanu podneli ovu pritužbu protiv Specijalizovanog tužilaštva (u daljem tekstu: **Tužilaštvo**) i Specijalizovanih veća Kosova (u daljem tekstu: **Specijalizovana veća**). Ombudsman je, na osnovu pravila 29(2) Pravilnika, pokrenuo preliminarnu istragu u vezi s pritužbom.
6. Dana 7. juna 2022, shodno odeljku 7.1 Postupka za rešavanje pritužbi, ombudsman je od podnosioca pritužbe zatražio dodatne informacije u vezi s pritužbom. Podnosioci nisu reagovali na taj zahtev.
7. Dana 22. jula 2022, shodno odeljku 7.1 Postupka za rešavanje pritužbi, ombudsman je od podnosioca pritužbe ponovo zatražio dodatne informacije.
8. Dana 24. avgusta 2022, podnosioci pritužbe su odgovorili na zahtev ombudsmana za dodatne informacije.

III. PRITUŽBA

9. Prema tumačenju ombudsmana, uložena pritužba, zajedno s dostavljenim dodatnim informacijama, zasniva se na osam razloga, koji će biti detaljno razmotreni dalje u tekstu. Najpre sledi pregled datih osam razloga.

10. Podnosioci pritužbe kao prvo tvrde da se Specijalizovana veća više ne pridržavaju Ustava i Zakona, koje je usvojila Skupština Kosova, i potom iznose niz konkretnih argumenata. (razlog A)
11. Kao drugo, podnosioci pritužbe tvrde da Specijalizovana veća funkcionišu bez ikakvog nadzora, pošto nisu odgovorna Sudskom savetu Kosova. (razlog B)
12. Kao treće, oni tvrde da Specijalizovana veća više nisu deo pravosudnog sistema Kosova i da stoga funkcionišu protivno članu 3(1) Zakona. (razlog C)
13. Kao četvrto, podnosioci se žale na preterano odugovlačenje postupka. (razlog D)
14. Kao peto, podnosioci pritužbe tvrde da Tužilaštvo krši svoje obaveze obelodanjivanja. (razlog E)
15. Kao šesto, podnosioci pritužbe tvrde da je materijal koji im se dostavlja tako preterano redigovan da su time povređena njihova osnovna prava. (razlog F)
16. Kao sedmo, oni se žale da sudija za prethodni postupak nije doneo odluku u vezi s trajanjem suđenja. (razlog G)
17. Na kraju, podnosioci pritužbe u prilogu navode da Specijalizovana veća krše član 3(6) Zakona jer nemaju sedište na Kosovu. (razlog H)

IV. MERODAVNO PRAVO

18. Prema pravilu 29(2) (a) Pravilnika, ombudsman može da istražuje pritužbe primljene od lica koje tvrdi da su mu povređena prava od strane Specijalizovanih veća ili Specijalizovanog tužilaštva. Specijalizovana veća i Specijalizovano tužilaštvo dužni su da postupaju poštujući prava garantovana Ustavom i međunarodne standarde ljudskih prava predviđene istim tim aktom, među kojima su Evropska konvencija o ljudskim pravima (u daljem tekstu: EKLjP) i Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (u daljem tekstu: Međunarodni pakt).^{1, 2} Ovi pravni instrumenti su obavezujući po Specijalizovana veća i po Specijalizovano tužilaštvo.

¹ Savet Evrope, Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, izmenjena i dopunjena protokolima br. 11 i 14 (4. novembar 1950).

² Generalna skupština Ujedinjenih nacija, Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (16. decembar 1996), UN Treaty Series Vol. 999.

19. U pravilu 28(2) Pravilnika izložene su granice nadležnosti ombudsmana. Nadležnost je ograničena na nadzor, odbranu i zaštitu osnovnih prava i sloboda lica koja dolaze u kontakt sa Specijalizovanim većima i Specijalizovanim tužilaštvom.
20. Shodno članu 162(2) Ustava Republike Kosovo (u daljem tekstu: Ustav Kosova ili Ustav), Specijalizovana veća i Specijalizovano tužilaštvo postupaju u skladu s poglavljem II Ustava.³ Ta odredba, konkretno, predviđa da će i Veća i Tužilaštvo “garantovati prava koja su sadržana u poglavlju II Ustava, a posebno da će delovati u skladu sa međunarodnim standardima ljudskih prava koja su garantovana članom 22 uz ograničenja iz člana 55”.
21. Ombudsman je na osnovu odredbi materijalnog prava ovlašćen da primenjuje pravne instrumente o ljudskim pravima navedene u poglavlju II Ustava Kosova. Stoga su za rad ombudsmana naročito relevantni EKLJP, Međunarodni pakt i Ustav Kosova, jer određuju minimalne standarde za zaštitu ljudskih prava koje su vlasti u demokratskom društvu dužne da garantuju.

a. Ustav Republike Kosovo

22. U članu 21 Ustava Kosova izložena su opšta načela za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda garantovanih Ustavom. Taj član glasi:

Ljudska prava i osnovne slobode su neodvojivi, neotuđivi i neosporivi i čine osnov pravnog reda Republike Kosovo.

Republika Kosovo štiti i garantuje ljudska prava i osnovne slobode predviđene ovim Ustavom.

Svi su dužni da poštuju prava i osnovne slobode ostalih.

Ustavom utvrđena prava i osnovne slobode važe i za pravna lica, u meri u kojoj je to izvodljivo.

23. Član 30 Ustava, koji se odnosi na prava optuženih lica, predviđa:

a. Svako ko je optužen za krivično delo uživa sledeća minimalna prava:

- 1. da se odmah, na jeziku koji razume, obavesti o prirodi i razlozima optužbe pokrenute protiv njega/nje;*

³ Ustav Republike Kosovo, jun 2008. (sa amandmanima iz 2020).

2. *da se obavesti o svojim pravima na osnovu zakona;*
3. *da ima dovoljno vremena i sredstava za pripremanje svoje odbrane;*
4. *da dobije besplatnu pomoć prevodioca, ako ne razume ili ne govori jezik na kojem se sprovodi suđenje;*
5. *pravo na branioca kojeg odabere, da slobodno komunicira sa istim i, ako nema dovoljno sredstava, da ovu pomoć dobije besplatno;*
6. *da se ne primorava da svedoči protiv sebe ili prizna krivicu.*

24. Član 31 propisuje pravo na pravično suđenje:

1. *Svakom se garantuje jednaka zaštita prava pred sudom, ostalim državnim organima i nosiocima javnih ovlašćenja.*
2. *Svako ima pravo na javno, nepristrasno i pravično razmatranje odluka o pravima i obavezama ili za bilo koje krivično gonjenje koje je pokrenuto protiv njega/nje, u razumnom roku, od strane nezavisnog i nepristrasnog, zakonom ustanovljenog suda.*
3. *Suđenje je javno, osim u slučajevima kada sud, iz posebnih razloga, smatra da je isključivanje štampe ili javnosti u korist pravde, ako bi njihovo prisustvo moglo naškoditi javnom redu ili nacionalnoj sigurnosti, interesima maloletnika ili zaštiti privatnog života stranaka u postupku, na zakonom propisan način.*
4. *Svako ko je optužen za krivično delo ima pravo da ispituje prisutne svedoke i da zahteva obavezno pojavljivanje svedoka, veštaka i ostalih lica koja mogu razjasniti činjenice.*
5. *Svako ko je optužen za krivično delo će se smatrati nevinim, sve dok se ne dokaže njegova/njena krivica, u saglasnosti sa zakonom.*
6. *Besplatna pravna pomoć će se omogućiti svim licima koja za to nemaju dovoljno sredstava, ako je takva pomoć neophodna za obezbeđivanje efikasnog pristupa pravosuđu.*
7. *Sudski postupci koji se odnose na maloletnike se regulišu zakonom, poštujući posebne uredbe i procedure za maloletnike.*

25. Član 32 Ustava Kosova, koji se odnosi na pravo na pravni lek, predviđa:

Svako lice ima pravo na pravni lek protiv sudske i administrativne odluke koje uskraćuju njena/njegova prava ili interese, na zakonom propisan način.

26. U članu 102 Ustava Kosova izložena su opšta načela pravosudnog sistema:

1. *Sudsku vlast u Republici Kosovo sprovode sudovi.*
2. *Sudska vlast je jedinstvena, nezavisna, pravična, apolitična i nepristrasna, i obezbeđuje jednak pristup sudovima.*
3. *Sudovi sude na osnovu Ustava i zakona.*
4. *Sudije trebaju biti nezavisne i nepristrasne pri obavljanju svojih dužnosti.*
5. *Garantuje se pravo na sudsku odluku, osim ako je zakonom drugačije određeno. Pravo korišćenja vanrednih pravnih lekova je regulisano zakonom. Zakonom se može odobriti pravo na neposredno prosleđivanje predmeta Vrhovnom sudu, i u takvim slučajevima nema pravo na žalbu.*

27. Član 162 Ustava Kosova⁴ sadrži odredbu o osnivanju Specijalizovanih veća i Specijalizovanog tužilaštva koja glasi:

Bez obzira na odredbe ovog Ustava:

1. *Za ispunjenje međunarodnih obaveza u vezi sa izveštajem Parlamentarne skupštine Saveta Evrope, dokument 12462, od 7. januara 2011. godine, Republika Kosovo može osnivati Specijalizovana veća i Specijalizovano tužilaštvo u okviru pravosudnog sistema Kosova. Organizacija, funkcionisanje i jurisdikcija Specijalizovanih veća i Specijalizovanog tužilaštva uređuju se ovim članom i posebnim zakonom.*
2. *Specijalizovana veća i Specijalizovano tužilaštvo će garantovati prava koja su sadržana u poglavlju II Ustava, a posebno će delovati u skladu sa međunarodnim standardima ljudskih prava koja su garantovana članom 22, uz ograničenja iz člana 55.*
3. *Specijalizovano veće Ustavnog suda, sastavljeno od troje (3) međunarodnih sudija koji su dodatno imenovani pored sudija iz člana 114(1), će odlučivati isključivo o zahtevima za ocenu ustavnosti prema članu 113 Ustava koji se odnose na radnje Specijalizovanih veća i Specijalizovanog tužilaštva, u skladu sa posebnim zakonom.*
4. *Specijalizovana veća i Specijalizovano tužilaštvo će imati punu pravnu i zakonsku sposobnost i imaće sve neophodne nadležnosti i mandat za delovanje, pravnu saradnju, pomoć, zaštitu svedoka, bezbednost, pritvor i izdržavanje kazne van teritorije Kosova za svakog ko je kažnjen, kao i u pogledu rešavanja pitanja koja ostanu nerešena nakon završetka mandata. Pitanja koja proizlaze iz vršenja ovih nadležnosti ne podležu članu 18.*

⁴ Dodatak ustavnim amandmanom 24, objavljenim u *Službenom listu Republike Kosovo* br. 20, 5. avgust 2015, Priština.

5. *Pre stupanja u bilo koji međunarodni sporazum sa trećom zemljom u pogledu pravosudne saradnje, koji bi inače zahtevao ratifikaciju na osnovu člana 18, Specijalizovana veća će tražiti prethodnu saglasnost Vlade.*
6. *Specijalizovana veća mogu odrediti svoja pravila o postupku i dokazima, u skladu sa međunarodnim standardima za ljudska prava sadržanim u članu 22 i vođena Zakonikom o krivičnom postupku Kosova. Specijalizovano veće Ustavnog suda će preispitati ova dva pravila da bi se osigurala saglasnost sa poglavljem II Ustava.*
7. *Specijalizovana veća i Specijalizovano tužilaštvo mogu da imaju sedište na Kosovu i sedište u inostranstvu. Specijalizovana veća i Specijalizovano tužilaštvo mogu da obavljaju svoje funkcije u oba sedišta ili drugde, po potrebi.*
8. *U skladu sa međunarodnim pravom i shodno međunarodnim sporazumima, svako lice koje je pred Specijalizovanim većima optuženo za krivična dela može biti pritvoreno i prebačeno u Specijalizovana veća van teritorije Kosova. Ako budu proglašeni krivim i dobiju zatvorsku kaznu, takva lica mogu se premestiti na izdržavanje kazne u trećoj zemlji van teritorije Kosova, u skladu sa sporazumima postignutim u skladu sa stavom 4.*
9. *Službeni jezici Specijalizovanih veća i Specijalizovanog tužilaštva su albanski, srpski i engleski. Specijalizovana veća i Specijalizovano tužilaštvo mogu da odlučuju o upotrebi jezika za vršenje njihovog mandata.*
10. *Imenovanje i nadzor sudija i tužilaca, kao i nadzor nad Specijalizovanim većima i Specijalizovanim tužilaštvom i upravljanje njima vrši se u skladu s posebnim zakonom.*
11. *Biće imenovan posebni Ombudsman specijalizovanih veća, sa isključivom odgovornošću za Specijalizovana veća i Specijalizovano tužilaštvo. Njegove/njene funkcije i obaveze za izveštavanje utvrđuju se posebnim zakonom. Članovi 133(2), 134, 135(1) i (2) neće se primenjivati na ombudsmana Specijalizovanih veća. Ombudsman Kosova može takođe uputiti predmet u skladu sa članom 135 (4).*
12. *Posebne administrativne procedure, modaliteti, organizacija i funkcionisanje Specijalizovanih veća i Specijalizovanog tužilaštva, nadzor, budžet, revizija i druge funkcije, biće regulisane međunarodnim sporazumom sa posebnim zakonom, na način opisan u stavu 4.*
13. *Mandat Specijalizovanih veća i Specijalizovanog tužilaštva će trajati u periodu od pet (5) godina, osim ako se obaveštenje o prestanku mandata izvrši ranije u skladu sa Zakonom br. 04/L-274.*

14. U odsustvu obaveštenja o prestanku mandata u skladu sa stavom 12, mandat Specijalizovanih veća i Specijalizovanog tužilaštva će se nastaviti do obaveštenja o završetku mandata, koje će biti obavljeno u skladu sa Zakonom br. 04/L-274 i u konsultaciji s Vladom.

b. Relevantno međunarodno pravo ljudskih prava

28. Valja podsetiti da se u poglavlju II Ustava ističe da se izvesni instrumenti međunarodnog prava ljudskih prava direktno primenjuju. Među njima su EKLjP i protokoli te Konvencije, kao i Međunarodni pakt.
29. Član 6 EKLjP, pravo na pravično suđenje, predviđa:
1. *Svako, tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ima pravo na pravičnu javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim sudom, obrazovanim na osnovu zakona. Presuda se izriče javno, ali se štampa i javnost mogu isključiti sa celog ili s dela suđenja u interesu morala, javnog reda ili nacionalne bezbednosti u demokratskom društvu, kad to zahtevaju interesi maloletnika ili zaštita privatnog života stranaka, ili u meri koja je, po mišljenju suda, nužno potrebna u posebnim okolnostima kada bi javni karakter mogao da se kosi sa interesima pravde.*
 2. *Svako ko je optužen za krivično delo mora se smatrati nevinim sve dok se ne dokaže njegova krivica na osnovu zakona.*
 3. *Svako ko je optužen za krivično delo ima sledeća minimalna prava:*
 - a. *da bez odlaganja, podrobno i na jeziku koji razume bude obavešten o prirodi i razlozima optužbi protiv njega;*
 - b. *da ima dovoljno vremena i mogućnosti za pripremanje odbrane;*
 - c. *da se brani lično ili putem branioca koga sam izabere ili, ako nema dovoljno sredstava da plati pravnu pomoć, da ovu pomoć dobije besplatno, kada interesi pravde to zahtevaju;*
 - d. *da ispituje svedoke koji svedoče protiv njega ili da oni budu ispitani u njegovo ime i da se obezbedi prisustvo i ispitivanje svedoka u njegovo ime pod istim uslovima koji važe za one koji svedoče protiv njega;*
 - e. *da dobije besplatnu pomoć prevodioca, ako ne razume ili ne govori jezik koji se upotrebljava na sudu.*
30. Član 13 EKLjP, pravo na delotvorno pravno sredstvo, predviđa:

- a. *Svako kome su povređena prava i slobode predviđene ovom Konvencijom ima pravo na delotvorno pravno sredstvo pred nacionalnim vlastima, bez obzira jesu li povredu izvršila lica koja su postupala u službenom svojstvu.*

31. Član 2.3 Međunarodnog pakta predviđa:

Države članice ovog pakta se obavezuju:

- a. *da garantuju da svako lice čija su prava i slobode priznati ovim paktom povređeni, ima pravo na delotvorno pravno sredstvo, čak i ako su ih povredila lica u vršenju svojih zvaničnih dužnosti;*
- b. *da garantuju da će nadležne sudske, upravne ili zakonodavne vlasti ili svaka druga nadležna vlast prema propisima države, rešavati o pravima lica koje traži takvo pravno sredstvo, i da unaprede mogućnosti za traženje sudske zaštite;*
- c. *da garantuje da će nadležne vlasti izvršiti odluke o pravnom sredstvu u slučajevima kada je zahtev povoljno rešen.*

32. Član 14 Međunarodnog pakta takođe je relevantan i predviđa:

1. *Svi su jednaki pred sudovima i tribunalima. Prilikom odlučivanja o svakoj optužbi u krivičnim stvarima ili o pravima i obavezama u parničnom postupku, svako lice ima pravo da njegov slučaj bude raspravljan pravično i javno pred nadležnim, nezavisnim i nepristrasnim sudom, ustanovljenim na osnovu zakona. Može se narediti isključivanje javnosti za vreme trajanja celog suđenja ili jednog njegovog dela u interesu morala, javnog reda ili nacionalne bezbednosti u demokratskom društvu, ili ako to interes ličnog života stranaka zahteva, ili ako to sud smatra apsolutno potrebnim iz razloga posebnih okolnosti slučaja kada bi se javni karakter kosio sa interesima pravde; ipak, svaka presuda doneta u krivičnim ili građanskim stvarima biće javna, osim ako interes maloletnika zahteva da se postupa drukčije ili ako se postupak odnosi na bračne sporove ili na starateljstvo dece.*
2. *Svako lice koje je optuženo za krivično delo ima pravo na pretpostavku nevinosti dok njegova krivica ne bude zakonski ustanovljena.*
3. *Svako lice koje je optuženo za krivično delo ima, uz potpunu ravnopravnost, pravo na sledeće minimalne garancije:*
 - a. *da u najkraćem roku, na jeziku koji razume bude detaljno obavешteno o prirodi i razlozima optužbe koja je podignuta protiv njega;*

- b. *da raspolaže potrebnim vremenom i uslovima za pripremu odbrane i da komunicira sa zastupnikom kog samo odabere;*
 - c. *da mu se sudi bez nepotrebnog odlaganja;*
 - d. *da mu se sudi u njegovom prisustvu i da se samo brani ili da ima pravnog zastupnika koga je samo odabralo; ako nema pravnog zastupnika, da bude obavješteno o svom pravu da ga ima i, svaki put kad to zahtevaju interesi pravde, da mu se dodeli branilac po službenoj dužnosti besplatno, ako nema dovoljno sredstava da ga plati;*
 - e. *da ispituje svedoke koji svedoče protiv njega ili da oni budu ispitani u njegovo ime i da se obezbedi prisustvo i ispitivanje svedoka u njegovo ime pod istim uslovima koji važe za one koji svedoče protiv njega;*
 - f. *da dobije besplatnu pomoć prevodioca, ako ne razume ili ne govori jezik koji se upotrebljava na sudu;*
 - g. *da ne bude prinuđeno da svedoči protiv samog sebe ili da prizna krivicu.*
- 4. *Ukoliko se radi o maloletnom licu, postupak mora da bude prilagođen uzrastu i da podstiče rehabilitaciju.*
 - 5. *Svako lice oglaseno krivim za neko krivično delo ima pravo da neki viši sud preispita izrečenu osudu i kaznu shodno zakonu.*
 - 6. *Ukoliko je lice konačnom presudom osuđeno za krivično delo i ta osuda potom bude poništena ili lice pomilovano na osnovu neke nove ili naknadno otkrivene činjenice koja nepobitno dokazuje da se radilo o sudskoj grešci, lice koje je kažnjeno shodno toj osudi biće obeštećeno u skladu sa zakonom, osim ako se dokaže da se neblagovremeno otkrivanje te nepoznate činjenice u potpunosti ili delimično može pripisati njemu samom.*
 - 7. *Niko ne može biti gonjen ili kažnjen za krivično delo u vezi s kojim mu je već izrečena konačna osuđujuća ili oslobađajuća presuda prema zakonu i krivičnom postupku date države.*

V. OCENA KONKRETNIH ARGUMENATA PODNOSILACA PRITUŽBE

A – Konkretni argumenti podnosioca pritužbe o tome da li Specijalizovana veća postupaju u skladu sa Ustavom i Zakonom

ARGUMENT

33. Podnosioci pritužbe tvrde da se Specijalizovana veća više ne pridržavaju odredbi Ustava i Zakona, koje je usvojila Skupština Kosova, a posebno člana 102(3) Ustava, usled čega su se Specijalizovana veća u potpunosti pretvorila u međunarodni sud, te svakom ko je pred Većima optužen preti opasnost da bude optužen ili kažnjen bez pravnog osnova, kao i opasnost od diskriminacije. Podnosioci pritužbe se konkretno pozivaju na sledeće:
34. Specijalizovana veća odbijaju da primene krivičnopravne odredbe koje su na Kosovu bile na snazi od januara 1998. do decembra 2000;
35. Činjenica da je Specijalizovano veće Ustavnog suda u odluci KSC-CC-2022-13 i 14, pogrešno primenilo verziju Ustava na srpskom u pogledu reči "optuženi" ili "osuđeni" umesto da upotrebi verziju na engleskom ili albanskom;
36. Specijalizovano veće Ustavnog suda je u odluci KSC-CC-2022-15, pogrešilo kad je istragu o ilegalnoj trgovini organima ocenilo kao samo jedan od povoda za osnivanje suda;
37. Njihova osnovna prava povređena su povlačenjem sudije Kaja Ambosa iz panela Apelacionog suda koji je rešavao o žalbi g. Tačija u vezi s privremenim puštanjem na slobodu;
38. Odbačene su tvrdnje kosovske policije o nadzoru kućnog pritvora na Kosovu, kao i garancije koje su treće zemlje dale u vezi s privremenim puštanjem optuženih na slobodu na Kosovu ili na teritoriju trećih zemalja;
39. Narušena je obaveza čuvanja advokatske tajne kad su bez najave i u odsustvu optuženih, kao i njihovih branilaca, pretraženi kompjuteri optuženih i izbrisani dokumenti.
40. Iako podnosioci pritužbe prihvataju da bi se , prema Pravilniku, ovaj aspekt pritužbe mogao smatrati delom postupka pred Specijalizovanim većima, oni međutim smatraju da je ombudsman ipak nadležan, i to iz sledeća dva razloga:
41. Zahtev se tiče ispravne primene Ustava, a ne osnova za optužbe protiv podnosilaca pritužbe, a Specijalizovano veće Ustavnog suda je odbacilo njihov zahtev o merodavnom pravu kao nedopušten i nije se ni bavilo suštinom zahteva, pa ni njihovom tvrdnjom da su predmet diskriminacije;

42. Ovaj predmet je od velikog značaja i postoji realna opasnost od povrede ustavnih prava podnosioca, zbog čega je intervencija ombudsmana neophodna, pogotovo imajući u vidu da ne postoje drugi mehanizmi zaštite van sistema Specijalizovanih veća.

OCENA

43. Kao što su naveli i podnosioci pritužbe, data pitanja su već bila iznošena pred ovim sudom na nekoliko statusnih konferencija, prilikom brojnih preispitivanja mere pritvora, i o njima su Specijalizovano veće Osnovnog suda i Specijalizovano veće Ustavnog suda doneli odluke u predmetima KSC-BC-2020-06, KSC-CC-2022-14 i KSC-CC-2022-15. Stoga ta pitanja čine deo postupka pred Specijalizovanim većima, što znači da su, kao što je predviđeno pravilima 29(1) i 29(3)(a) Pravilnika, van nadležnosti ombudsmana.
44. Kad je reč o argumentima podnosioca pritužbe o nadležnosti ombudsmana, Pravilnik je veoma jasan po pitanju nadležnosti ombudsmana u odnosu na postupke pred sudom, a izuzeci na koje se pozivaju podnosioci pritužbe nisu predviđeni Pravilnikom.
45. U svakom slučaju, kad je reč o povredi osnovnih prava, podnosiocima pritužbi, kao što je već navedeno, i dalje stoje na raspolaganju pravna sredstva, kao na primer Specijalizovano veće Ustavnog suda. Što se tiče prava na delotvorno pravno sredstvo, valja napomenuti da izraz "pravno sredstvo" u kontekstu člana 13 Evropske konvencije o ljudskim pravima (u dajem tekstu: **EKLjP**) ne podrazumeva da će to pravno sredstvo nužno postići povoljan ishod, već samo da postoji dostupno pravno sredstvo pred instancom nadležnom za odlučivanje o osnovanosti pritužbe⁵. Član 13 garantuje postojanje dostupnog pravnog sredstva, ali ne i da će dato sredstvo dovesti do povoljnog ishoda⁶. Ukoliko su, usled okolnosti nekog predmeta, izgledi za povoljan ishod mali ne znači da pravno sredstvo nije "delotvorno", u smislu člana 13⁷.
46. Štaviše, sama činjenica da presuda najvišeg pravosudnog organa ne podleže daljem sudskom preispitivanju ne kosi se sa članom 13 niti predstavlja prihvatljiv argument na osnovu Konvencije⁸. Ako je osporavani akt izdao najviši nacionalni sud ili organ, to implicitno ograničava primenu člana 13, budući da se ne zahteva ulaganje dodatnog

⁵ *C. v. the United Kingdom*, Commission decision, 1983.

⁶ *R. v. the United Kingdom*, Commission decision, 1984.

⁷ *Murray v. the United Kingdom*, 1994, § 100.

⁸ *Tregubenko v. Ukraine* (dec.), 2003; *Sitkov v. Russia* (dec.), 2004; *Yuriy Romanov v. Russia*, 2005, § 55.

pravnog leka⁹. U predmetu *Wendenburg and Others v, Germany*¹⁰, činjenica da na odluku Ustavnog suda nije bilo moguće izjaviti žalbu nije pokrenula pitanje povrede člana 13 i sud je taj deo zahteva proglasio nedopuštenim kao očigledno neosnovan. Stoga se odredbe Konvencije ne mogu tumačiti na taj način da se državama nameće obaveza da osnuju tela koja će nadzirati pravosudne organe ili nacionalne pravne službe¹¹.

47. Ombudsman ne može preuzeti ulogu apelacionog tela u odnosu na odluke suda, što podnosioci pritužbe u suštini traže. Specijalizovana veća imaju precizno određen normativni okvir, koji je ustanovila Skupština, i dužna su da se pridržavaju Ustava, merodavnog prava i Pravilnika. Ombudsman nije nadležan da preispituje način na koji sudovi primenjuju merodavno pravo.
48. Stoga ombudsman odbija ovaj deo pritužbe, budući da prema pravilu 29(1) Pravilnika za to nije nadležan.

B – Nepostojanje demokratskog nadzora / Sudski savet Kosova nema ingerencije nad Specijalizovanim većima

ARGUMENT

49. Podnosioci pritužbe tvrde da nema demokratskog nadzora nad Sudom. S tim u vezi podnosioci pritužbe tvrde da Specijalizovana veća nikome nisu odgovorna, konkretno, da nisu pod nadležnošću Sudskog saveta Kosova. Podnosioci tvrde da to odsustvo odgovornosti pojačava i činjenica da su Specijalizovana veća odvojena od sudskog sistema Kosova, i funkcionišu potpuno nezavisno od njega.

OCENA

50. Ombudsman podseća da je Ustavni sud Republike Kosovo odlučivao o ustavnosti Specijalizovanih veća i njihovoj nezavisnosti od sudskog sistema Kosova i da je zaključio da nema nesaglasnosti sa Ustavom. Ustavni sud je izneo sledeći stav:

⁹ *Crociani and Others v. Italy*, Commission decision, 1980, str. 150 i 183, u vezi sa Ustavnim sudom; Verein Alternatives Lokalradio Bern and Verein Radio Dreyeckland Basel v. Switzerland, Commission decision, 1986, u vezi sa Saveznim savetom, vrhovnim upravnim organom; *Times Newspapers Ltd and Andrew Neil v. the United Kingdom*, Commission's report, 1991, § 60, u vezi s Gornjim domom.

¹⁰ *Wendenburg and Others v. Germany* (dec.), 2003.

¹¹ *Pizzetti v. Italy*, Commission's report, 1991, § 41 .

“...metode funkcionisanja [Specijalizovanih veća] su u okviru pravosudnog sistema Kosova. ... Struktura, delokrug nadležnosti i funkcionisanje Specijalizovanih veća biće detaljno regulisani zakonima, u skladu sa Ustavom. Stoga, Specijalizovana veća ne umanjuju ustavna prava garantovana poglavljem II Ustava kao i poglavljem III Ustava, [odnosno tekstom i smislom tih odredbi koje se odražavaju]... u sudskoj praksi Suda.”¹²

51. Specijalizovana veća funkcionišu u skladu s precizno definisanim normativnim okvirom koji je usvojila Skupština i dužna su da se pridržavaju Ustava¹³, merodavnog zakona¹⁴ i Pravilnika.¹⁵
52. Ustav i merodavni zakon predviđaju da Sudski savet Kosova nije nadležan za rad Specijalizovanih veća. U tom pogledu, član 162(10) Ustava izričito predviđa da se imenovanje sudija i tužilaca i nadzor nad njihovim radom, kao i nadzor nad funkcionisanjem Specijalizovanih veća i Specijalizovanog tužilaštva i upravljanje ustanovom vrši u skladu s posebnim zakonom.¹⁶
53. Ombudsman ističe da su Specijalizovana veća ustanovila odgovarajuće mehanizme vezane za pitanje odgovornosti.¹⁷
54. Ombudsman podseća da su sudije Specijalizovanih veća usvojile Kodeks sudijske etike za sudije imenovane na listu međunarodnih sudija Specijalizovanih veća Kosova, kojim je regulisano postupanje svih sudija Specijalizovanih veća.¹⁸ Kodeks etike predviđa mehanizam za podnošenje prijave u slučaju da neko lice tvrdi da su mu prava ili interesi bitno narušeni povredom dužnosti od strane sudije Specijalizovanih veća.
55. Pored toga, sekretar je, po odobrenju predsednika, usvojio Kodeks profesionalne etike za branioc/zastupnike i tužioce pred Specijalizovanim većima Kosova.¹⁹ Taj Kodeks predviđa postupak za podnošenje prijave zbog povrede dužnosti od strane branilaca/zastupnika ili tužilaca.

¹² Ustavni sud Republike Kosovo, presuda od 15. aprila 2015, predmet br. K026/15, stavovi 58,59

¹³ USTAV REPUBLIKE KOSOVO, sa izmenama i dopunama shodno amandmanu br. 24, (član 162-Specijalizovana veća i Specijalizovano tužilaštvo) 3. avgust 2015.

¹⁴ Zakon br.05/L-053 o Specijalizovanim većima i Specijalizovanom tužilaštvu, 2015.

¹⁵ Pravilnik o postupku i dokazima pred Specijalizovanim većima Kosova (usvojen 17. marta 2017, revidiran 29. maja 2017, sa izmenama i dopunama od 29. i 30. aprila 2020).

¹⁶ Konkretno, članovi 27, 28, 30, 31 i 35 Zakona, citirani gore n 10.

¹⁷ V. npr. članove 31(4), 48(1), 48(2) a, b i 49(3) Zakona br. 05/L-053 o Specijalizovanim većima i Specijalizovanom tužilaštvu, 3. avgust 2015, koji predviđa mehanizme nadzora i odgovornosti unutar sistema Specijalizovanih veća.

¹⁸ Usvojen 14. marta 2017, na osnovu člana 19(6) Zakona i u skladu sa članom 31(4) Zakona.

¹⁹ Usvojen 28. aprila 2021, u skladu sa članom 34(3) Zakona i pravilom 23(3) Pravilnika.

56. Ombudsman podseća i da su sudije Specijalizovanih veća na plenarnoj sednici usvojile Pravilnik o raspoređivanju sudija Specijalizovanih veća s liste međunarodnih sudija, kojim je uređeno raspoređivanje sudija u panele za postupanje u konkretnim predmetima. U tom pravilniku su precizno izloženi načela i kriterijumi za raspoređivanje sudija. Sve odluke predsednika o raspoređivanju sudija su javne.
57. Ombudsman smatra da podnosioci pritužbe nisu uspeali da pokažu da je odsustvo nadzora od strane Sudskog saveta Kosova i činjenica da Specijalizovana veća nisu pod nadležnošću tog tela dovelo do bilo kakve povrede njihovog osnovnog prava na pravično suđenje, te na osnovu pravila 29(3)(b) Pravilnika odbija taj deo pritužbe.

C – Nepridržavanje člana 3(1) Zakona br. 05/L-053

ARGUMENT

58. Podnosioci pritužbe tvrde da se Specijalizovana veća više ne pridržavaju odredbi Ustava i zakona koje je usvojila Skupština Kosova, a posebno člana 3(1) Zakona koji predviđa:

“Specijalizovana veća se osnivaju pri svakom nivou sudskog sistema na Kosovu: Osnovni sud u Prištini, Apelacioni sud, Vrhovni sud i Ustavni sud. Specijalizovano veće Ustavnog suda rešava isključivo ustavne zahteve u vezi sa Specijalizovanim većima i Specijalizovanim tužilaštvom. Specijalizovana veća su nezavisna u vršenju svojih dužnosti.”

59. Podnosioci pritužbe konkretno tvrde da su Veća sada međunarodni, a ne domaći sud i da stoga svakom ko je optužen pred Specijalizovanim većima preti opasnost od diskriminacije, kao i opasnost da bude optužen ili kažnjen bez pravnog osnova.

OCENA

60. Iako u verziji Zakona na engleskom stoji: *“Specialist Chambers shall be attached to each level of the court system in Kosovo”*, u verziji na albanskom se navodi da su Specijalizovana

veća **sastavni deo** svakog nivoa sudskog sistema na Kosovu,²⁰ a na srpskom da se Specijalizovana veća **osnivaju** pri svakom nivou sudskog sistema na Kosovu.²¹

61. Zbog toga se stiče utisak da su uslovi iz 3(1) Zakona u date tri verzije donekle u suprotnosti. Stoga je taj uslov neophodno tumačiti imajući u vidu njegov interni i eksterni kontekst, kao i njegov cilj i svrhu.
62. Kao prvo, prema članu 1(2), svrha Zakona je da se ispune “*međunarodne obaveze preuzete Zakonom br. 04/L-274*”, kojim je predviđena ratifikacija međunarodnog sporazuma između Republike Kosova i Evropske unije o Misiji Evropske unije za vladavinu prava na Kosovu (u daljem tekstu: **razmena pisama**). U razmeni pisama je jasno definisano da će Specijalizovana veća funkcionisati kao **posebna** sudska veća,²² što je proceduralni aspekt rada Specijalizovanih veća koji je odobrio Ustavni sud Republike Kosovo.²³
63. Štaviše, iz razmene pisama se jasno vidi da iako se specijalizovani sud osniva **u okviru** sudskog sistema Kosova, da bi se omogućilo vođenje relevantnih postupaka, Kosovo osniva **posebna**, za tu svrhu namenjena sudska veća, koja **uključuju** sve nivoe sudskog sistema, pa i Ustavni sud.
64. Prema tome, pošto je Zakon usvojen da bi se sprovela razmena pisama, jasno je da Specijalizovana veća ne moraju fizički da budu “*pridodata svakom nivou sudskog sistema na Kosovu*”. Iako moraju da **uključe** sve nivoe sudskog sistema, Specijalizovana veća moraju da budu odvojena od njih.
65. Po mišljenju ombudsmana, podnosioci pritužbe nisu izneli nikakve dokaze da se Specijalizovana veća više ne pridržavaju odredaba Ustava i zakona koje je usvojila Skupština Kosova, a posebno člana 3(1) Zakona, i argument podnosioca smatra neutemeljenim.
66. Pored toga, ombudsman smatra da podnosioci pritužbe nisu pokazali da je u primeni člana 3(1) Zakona došlo do bilo kakve povrede njihovog osnovnog prava na pravično

²⁰ U verziji na albanskom stoji: “*Dhomat e specializuara janë pjesë përbërëse e çdo niveli të sistemit të gjykatave në Kosovë: Gjykatës Themelore të Prishtinës, Gjykatës së Apelit*”.

²¹ U verziji na srpskom stoji: “*Specijalizovana veća se osnivaju pri svakom nivou sudskog sistema na Kosovu*”.

²² Zakon br. 04/L-274 o ratifikaciji međunarodnog sporazuma između Republike Kosova i Evropske unije o Misiji Evropske unije za vladavinu prava na Kosovu (nadalje: razmena pisama), 14. april 2014, str. 3, “*Da bi se omogućilo vođenje takvih postupaka, Kosovo će osnovati posebna, za tu svrhu namenjena sudska veća, koja će biti izmeštena u treću zemlju shodno sporazumu o sedištu koji bude sklopljen s tom zemljom, i koja će uključivati sve nivoe sudskog sistema, uključujući Ustavni sud, za sve krivične postupke koji budu pokrenuti na osnovu rada SIRG*”.

²³ Ustavni sud Republike Kosovo, presuda od 15. aprila 2015, predmet br. K026/15.

suđenje. Stoga, ombudsman, na osnovu pravila 29(3)(b) Pravilnika, odbija taj deo pritužbe.

D – Preterano odugovlačenje postupka

ARGUMENT

67. Podnosioci pritužbe tvrde da se postupak protiv njih preterano odugovlači, naročito ako se ima u vidu da je prvobitno najavljeno da će Tužilaštvo biti spremno za početak suđenja u leto 2021. Odugovlačenju je doprinelo i kašnjenje u obelodanjivanju oslobađajućih dokaza, kao i činjenica da je Tužilaštvu u više navrata odobreno produženje rokova.

OCENA

68. Ombudsman primećuje da su argumenti koje podnosioci pritužbe iznose u okviru ovog dela pritužbe već bili predmet rasprave i odlučivanja pred Specijalizovanim većem Osnovnog suda i Specijalizovanim većem Ustavnog suda, na primer u odlukama KSC-BC-2020-06, KSC-CC-2022-14 i KSC-CC-2022-15. Međutim, konkretna pritužba koja je u ovom slučaju upućena ombudsmanu odnosi se na nepotrebno odugovlačenje postupka.
69. Pravilo 29(1) Pravilnika predviđa: *“Ombudsman se neće mešati u predmete ili druge pravne postupke pred Specijalizovanim većima, izuzev u slučajevima neopravdanog odugovlačenja postupka. [...]”*.
70. Stoga je neophodno da ombudsman ispita ovaj aspekt pritužbe u kontekstu svojih ovlašćenja predviđenih pravilom 29(1) Pravilnika.
71. Iako uobičajeno značenje reči “mešati se” implicira da ombudsman može direktno da doprinese postupcima i predmetima pred Specijalizovanim većima, on, analizirajući tu odredbu, ima na umu načelo podele vlasti, nezavisnost pravosuđa i ulogu ombudsmana.
72. Podrazumeva se da ombudsman, kao nezavisni zaštitnik ljudskih prava, ne treba da se meša u rad drugih nezavisnih institucija. On naročito ne treba da bude konkurent sudovima kada je reč o pružanju pravne zaštite. Ta dva koncepta imaju isti cilj – zaštitu ljudskih prava, ali se temelje na potpuno različitim organizacionim i

funkcionalnim konceptima. Ombudsman ima “meku moć” da spreči povrede ljudskih prava i promovise zaštitu ljudskih prava, dok sudovi moraju da odlučuju u konkretnim predmetima i mogu da sprovede odluke o zaštiti ljudskih prava.

73. Prema tome, nezavisnost ove dve institucije i načelo podele vlasti nalažu njihovo strogo razdvajanje i isključuju mogućnost uzajamne kontrole.
74. Ombudsman podseća na stav Venecijanske komisije o odredbama koje bi mogle ombudsmanu dati ovlašćenje da se meša u pravosudne postupke. U svom mišljenju o nacrtu zakona o narodnom advokatu Kosova, Venecijanska komisija je navela:

“Načelno se može reći da je bolje ako narodni advokat ima ovlašćenje da daje opšte preporuke o funkcionisanju sudskog sistema, ali ne i ovlašćenje da se meša u pojedinačne predmete (pa čak ni o pitanju njihovog trajanja) – to treba prepustiti samim sudovima. Član 30 nacrta Zakona, stav 1, tačka e), predviđa da je narodni advokat takođe nadležan da istraži pritužbe protiv sudstva, ali pod uslovom da to ne dovede do mešanja u postupak koji vodi sud. Međutim, teško je zamisliti kako bi pritužba o tome da je neki sud povredio odredbu o ljudskim pravima (uključujući i pritužbu o trajanju suđenja) mogla da bude izneta van samog sudskog postupka.”²⁴

75. Imajući to na umu, ombudsman smatra da se odredbe pravila 29(1) moraju usko tumačiti, tako da obuhvataju ispitivanje i davanje opštih preporuka (ukoliko je potrebno) o funkcionisanju sudskog sistema, a ne istraživanje pritužbi na rad sudstva ako se pritužba odnosi na povredu odredbe o ljudskim pravima od strane suda (uključujući i pitanja trajanja suđenja), što predstavlja deo sudskog postupka.
76. Ombudsman podseća da je Evropski sud za ljudska prava u više navrata izneo stav da član 6(1) obavezuje države potpisnice da svoje sudstvo organizuju tako da sudovi ispunjavaju sve uslove predviđene odredbama tog člana, što uključuje obavezu da predmete rešavaju u razumnom roku.²⁵
77. S tim u vezi, ombudsman napominje da se Zakonom uspostavlja i reguliše organizacija, funkcionisanje i nadležnost Specijalizovanih veća i Specijalizovanog tužilaštva i predviđa da kao ustanova imaju svojstvo pravnog lica s punom pravnom sposobnošću.

²⁴ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) OPINION ON THE DRAFT LAW ON THE PEOPLE’S ADVOCATE OF KOSOVO, koju je Venecijanska komisija usvojila na 71. plenarnoj sednici, (Venecija, 1-2. jun 2007) Opinion no. 434 / 2007

²⁵ *Gast and Popp v. Germany (Application no. 29357/95) Judgment*, 25. februar 2000, stav 75.

78. U cilju postizanja proceduralne efikasnosti i organizacije administrativnih aspekata rada suda, Specijalizovana veća imaju zadatak da obezbede odgovarajuće procedure i uslove kako bi postupci mogli da se vode u državi domaćinu na tri službena jezika, kao i da preduzmu niz drugih mera koje na odgovarajućim sudovima na Kosovu inače nisu potrebne ni neophodne.
79. Razmatrajući da li su Specijalizovana veća ispunila uslove iz člana 6(1), navedene u predmetu *Gast and Popp v. Germany*²⁶, ombudsman primećuje da je od svog osnivanja ovaj sud uvek ekspeditivno ispunjavao svoje obaveze, uprkos mnogim izazovima, uključujući pandemiju virusa COVID 19. U tom pogledu, ombudsman skreće pažnju na činjenicu da je sud sve vreme pandemije bio potpuno funkcionalan i da su se postupci kontinuirano vodili.
80. U ovom slučaju, u predmetu broj KSC-BC-2020-06, optuženi su nakon hapšenja dovedeni u pritvorski objekat Specijalizovanih veća u Hagu 4. i 5. novembra 2020. Prvo stupanje četvorice optuženih pred sudiju za prethodni postupak održano je od 9. do 11. novembra 2020. Dana 15. decembra 2022, sudija za prethodni postupak prosledio je predmet pretresnom panelu. Pretresni panel je svoju prvu statusnu konferenciju održao sutradan, 16. decembra 2022. Konferencija za pripremu suđenja održana je 18. januara 2023. Početak suđenja zakazan je za 3. april 2023.
81. Pored toga, u podnesku od 14. februara 2023, tužilaštvo je navelo da namerava da zatraži da se prihvati 312 svedoka i predvidelo je da će mu za izvođenje dokaza trebati 545,5 sati. Napomenulo je da to predstavlja smanjenje broja sati od 24% u odnosu na procenu koju je dalo 2. novembra 2022. Ova procena Specijalizovanog tužilaštva bazirana je na trenutnim informacijama i ima se u vidu da je preliminarnog karaktera. Izvođenje dokaza tužilaštva može se okončati krajem 2024, ali se može desiti da potraje i tokom 2025. godine, u zavisnosti od brojnih faktora.²⁷
82. Ombudsman smatra da ne postoje dokazi na osnovu kojih se može zaključiti da su proceduralni i administrativni aspekti rada Specijalizovanih veća neadekvatni za vođenje postupka protiv podnosilaca pritužbe.
83. U prilog tom stavu ombudsman podseća da se svi drugi postupci pred Specijalizovanim većima vode na efikasan način i da napreduju dobrim tempom.²⁸

²⁶ *Ibid.*

²⁷ KSC-BC-2020-06/F01291 Podnesak tužilaštva za potrebe predstojeće konferencije za pripremu specijalizovanog tužioca, sa poverljivim priložima 1-3 i strogo poverljivim i ex parte priložima 4-6, stavovi 6-11.

²⁸ U predmetu broj KSC-BC-2020-05, optuženi je uhapšen 24. septembra 2020. Njegovo prvo stupanje pred sudiju za prethodni postupak održano je 28. septembra 2020. Sudija za prethodni postupak prosledio je spis predmeta

84. Ombudsman se slaže da se stepen složenosti razlikuje od postupka do postupka i da je postupak protiv podnosilaca pritužbe nesumnjivo složene prirode²⁹.
85. Stoga ombudsman nije utvrdio postojanje dokaza o tome da Specijalizovana veća nepotrebno odugovlače sa proceduralnim i administrativnim aspektima rada suda koji vodi postupak protiv podnosilaca pritužbe i stoga, na osnovu pravila 29(3)(b) Pravilnika, odbija taj deo pritužbe.

E – Tužilaštvo se ne pridržava svojih obaveza obelodanjivanja

ARGUMENT

86. Podnosioci pritužbe tvrde da se Tužilaštvo ne pridržava svojih obaveza obelodanjivanja i da još uvek nije obelodanilo materijal prema pravilima 102(3) i 103.

OCENA

87. Argumenti vezani za navode o nepridržavanju obaveza obelodanjivanja već su iznošeni pre ovim sudom na nekoliko statusnih konferencija i o njima je

pretresnom panelu 7. maja 2021. Suđenje je počelo 15. septembra 2021, a završna izlaganja izneta su od 13. do 15. septembra 2022. Prvostepena presuda izrečena je 16. decembra 2022.

U predmetu broj KSC-BC-2020-07/KSC-CA-2022-01, optuženi su uhapšeni 25. septembra 2020. Njihovo prvo stupanje pred sudiju za prethodni postupak održano je 18. decembra 2020. Dana 16. jula 2021, sudija za prethodni postupak prosledio je spis predmeta pretresnom panelu II. Suđenje je počelo 7. oktobra 2021, a završna izlaganja izneta su od 14. do 17. marta 2022. Prvostepena presuda izrečena je 18. maja 2022. Odbrana je podnela najavu žalbe 17. juna 2022, a žalbeni pretres je održan 1. i 2. decembra 2022.

U predmetu broj KSC-BC-2020-04, optuženi je uhapšen 16. marta 2021. i doveden u pritvorski objekat Specijalizovanih veća 15. aprila 2021. Njegovo prvo stupanje pred sudiju za prethodni postupak održano je 19. aprila 2021. Sudija za prethodni postupak prosledio je spis predmeta pretresnom panelu I 21. septembra 2022. Konferencija za pripremu suđenja održana je od 18 do 20. oktobra 2022.

²⁹Do 20. januara 2023. u ovom predmetu je održano 26 zasedanja, od čega 16 uz ograničenja prouzrokovana pandemijom virusa COVID-19. Uprkos poteškoćama izazvanim tim ograničenjima, sud je uspostavio namensku video-vezu kako bi optuženi u svakom trenutku mogli aktivno da učestvuju u postupku. Sud je omogućio i učešće odbrane putem video-veze.

Ombudsman primećuje da sud dosad nije otkazao nijedno zasedanje u ovom predmetu. Tokom postupka sud je obradio 1.215 dokumenata od ukupno 10.109 stranica, i to zahteva, izjašnjenja i naloga, kao i 25 interlokutornih žalbi i jednu žalbu upućenu Ustavnom sudu u vezi sa zaštitom zakonitosti.

Specijalizovano veće Osnovnog suda donelo odluke. Stoga to pitanje čini deo postupka pred Specijalizovanim većima.

88. Na osnovu navedenog, ombudsman je dužan da odbaci ovaj deo pritužbe budući da, na osnovu pravila 29(1) i 29(3)(a) Pravilnika, dato pitanje nije u nadležnosti ombudsmana.

F – Dostavljeni materijal je preterano redigovan

ARGUMENT

89. Podnosioci pritužbe tvrde da su dokumenti koje primaju od Tužilaštva preterano redigovani.

OCENA

90. Argument o preteranom redigovanju od strane tužilaštva već je iznošen pred sudom tokom nekoliko statusnih konferencija i o njemu je Osnovni sud Specijalizovanih veća doneo više odluka. Ta pitanja stoga čine deo postupka pred Specijalizovanim većima i ombudsman ih mora odbaciti jer, na osnovu pravila 29(1) i 29(3)(a) Pravilnika, nisu u njegovoj nadležnosti.

G – Nije doneta odluka u vezi s trajanjem suđenja

ARGUMENT

91. Podnosioci pritužbe tvrde da bi, ukoliko se odobri predlog tužilaštva o broju svedoka i sati zasedanja, suđenje moglo da traje deset godina, i oni se generalno žale zbog toga što nema jasne naznake da li će sudija za prethodni postupak doneti odluku o tom predlogu.

OCENA

92. Ovaj argument je bio predmet rasprava i odlučivanja u postupku pred sudijom za prethodni postupak. Pored toga, ombudsman ponovo napominje da je sudija za

prethodni postupak u sredu, 30. novembra 2022. obavestio predsednika Specijalizovanih veća da će spis predmeta protiv Hašima Tačija, Kadrija Veseljija, Redžepa Seljimija i Jakupa Krasnićija biti spreman za prosleđivanje pretresnom panelu 15. decembra iste godine.

93. Predsednik Specijalizovanih veća je u skladu s tim dodelio ovaj predmet pretresnom panelu II, konferencija za pripremu suđenja održana je 18. januara 2023, a početak suđenja zakazan za 3. april 2023.
94. To pitanje stoga čini deo postupka pred Specijalizovanim većima i ombudsman ga mora odbaciti budući da, na osnovu pravila 29(1) i 29(3)(a) Pravidnika, nije za njega nadležan.

H – Sud nema sedište na Kosovu

ARGUMENT

95. Podnosioci pritužbe u svom prilogu tvrde da Specijalizovana veća funkcionišu protivno članu 3(6) Zakona, koji predviđa

“Sedište Specijalizovanih veća je na Kosovu. U skladu sa međunarodnim sporazumom sa državom domaćinom, sedište Specijalizovanih veća postoji i u državi domaćinu van teritorije Kosova, a može se vanredno uspostaviti i drugde ako je to neophodno u interesu ispravnog sprovođenja pravde. [...]”

OCENA

96. Ombudsman podseća da, pored navedenih odredbi iz člana 3(6) Zakona, član 3(8)(a) predviđa:

“predsednik Specijalizovanih veća, specijalizovani tužilac, specijalizovani branilac ili zastupnik žrtava imaju pravo da zatraže prebacivanje mesta suđenja, nekog dela suđenja ili neke faze ili više faza krivičnog postupka u državu domaćina, u skladu sa ovim Zakonom;”

97. U pogledu postupka protiv četvorice podnosilaca pritužbe, predsednik je zatražio da se mesto vođenja postupka prebaci u državu domaćina, u vezi s čime je 21. septembra 2020. doneta odluka KSC-BC-2020-06/F00017. Taj zahtev za prebacivanje postupka u

državu domaćina predočava da je sedište Specijalizovanih veća premešteno sa Kosova, ali pored toga pokazuje da su Specijalizovana veća, da navedena odluka nije doneta, postupak mogla da vode u svom sedištu na Kosovu.

98. Ombudsman smatra da podnosioci pritužbe nisu pokazali da je u primeni člana 3(6) Zakona došlo do bilo kakve povrede njihovog osnovnog prava na pravično suđenje garantovanog poglavljem II Ustava Kosova. Argument da član 3(6) Zakona nalaže da Specijalizovana veća imaju stalno fizičko sedište na Kosovu odbija se kao neutemeljen. Ombudsman stoga odbija taj deo pritužbe na osnovu pravila 29(3)(b) Pravilnika.

VI. ZAKLJUČAK

99. Ombudsman je zaključio da su pritužbeni razlozi A, E, F i G, koji se odnose na nepridržavanje Ustava i Zakona, nepridržavanje obaveze obelodanjivanja, preterano redigovanje oslobađajućeg materijala i odsustvo odluke o trajanju suđenja predmet razmatranja u postupcima pred sudom, te se stoga moraju odbaciti na osnovu pravila 29(1) i 29(3)(a) Pravilnika.
100. Ostali pritužbeni razlozi - B, C, D i H - odnose se na odsustvo demokratskog nadzora, nepridržavanje člana 3(1) Zakona, preterano odugovlačenje postupka pred sudom i nepridržavanje člana 3(6) Zakona. Ombudsman je zaključio da podnosioci pritužbe nisu pokazali da je neki od navedenih faktora doveo do povrede njihovog prava na pravično suđenje, garantovanog članom 31 Ustava Kosova, članom 6 EKLjP i članom 14 Međunarodnog pakta, te stoga odbija te delove pritužbe na osnovu pravila 29(3)(b) Pravilnika.
101. Iz navedenih razloga, ombudsman je zaključio da ni Specijalizovana veća ni Specijalizovano tužilaštvo nisu povredili osnovna prava podnosilaca pritužbe.

Pjetro Spera

Ombudsman Specijalizovanih veća Kosova

Dana 20. februara 2023.

U Hagu, Holandija